

GEORGE BERNARD SHAW

PYGMALION

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

LÍZA: Dobrý den, profesore. Jak se máte?

HIGGINS (nemůže nabrat dech): Já se – (Nemůže dál)

LÍZA: Ale ovšem, že se máte dobře. Vy přece nevíte, co je to nemoc. To jsem ráda, že vás zase vidím, plukovníku Pickeringu. (Plukovník spěšně vstane; podají si ruce) Dnes ráno je opravdu chladno, vidíte? (Usedne po jeho levici. Pickering se posadí.)

HIGGINS: S tímhle si na mne nepřijďte. Já jsem vás to naučil, a na mne to neplatí. Seberte se, běžte domů a po druhé neblázněte.

(Eliza vytáhne z košíku ruční práci a začne šít, aniž si v nejmenším povšimne jeho výbuchu.)

PANÍ HIGGINSOVÁ: To se ti, Henry, opravdu povedlo. Takovému pozvání žádná žena na světě neodolá.

HIGGINS: Máti, buď tak laskava a do toho se nepleť. Však ona umí za sebe mluvit sama. Ukáže se hezky brzo, jestli má nějaké vlastní myšlenky a slova, anebo jestli jen papouškuje po mně to, co jsem ji naučil. Co tady vidíš před sebou, jsem vytvořil z ucouraného strašáka, který se potloukal před Covent Garden; a ona se teď opovažuje hrát si přede mnou na vybranou dámu!

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Přibližně střed hry, kdy je již z Lízy poučená žačka.

Starý mládenec, profesor fonetiky Higgins se vsadí se svým známým, plukovníkem Pickeringem, že z obyčejné květinářky Lízy Doolittlové vytvoří dámu. Chce ji naučit mluvit spisovně. Líza se nastěhuje k profesorovi do domů a postupně se její povaha proměňuje, stává se z ní opravdová dáma. Podaří se jí zcela okouzlit vybranou společnost a profesor sázku vyhrává. Ani jednoho z mužů však nezajímá, co bude s Lízou dál.

Lízy se ujme Higginsova matka. Líza poznává jistého Fredyho, který sice nic neumí a je chudý, ale Líza mu dává přednost před Higginsem, který však mezitím zjistil, že mu Líza chybí.

- **téma a motiv**

téma: návštěva

motivy: nemoc, počasí, pozvání

- **časoprostor**

prostor: Anglie, Londýn

čas: období vlády královny Viktorie I. = viktoriánské období (přibližně 2. polovina 19. století)

- **kompoziční výstavba**

hra o 5 dějstvích

děj je vyprávěn chronologicky

- **literární forma, druh a žánr**

drama, drama, komedie s prvky satiry

- **vypravěč**

vypravěč se v dramatu neprojevuje
střídání replik jednotlivých postav

- **postava**

profesor Henry Higgins – starý mládenec, velmi vzdělaný muž, občas panovačný, ctižádostivý, vypočítavý, slušný

plukovník Pickering – starý mládenec, taktéž vzdělaný muž, mírný, klidný, slušný

Elisabeth Doolittlová = Líza – děvče z ulice (květinářka), postupným pobytem u vzdělaného Higginse se mění v dámu z vyšších vrstev, ale i přesto si dokáže zachovat osobité kouzlo; nenechá si nic líbit, má svoji hlavu – je tvrdohlavá

Paní Higginsová – typická žena tehdejší doby, starostlivá, mírná

otec Lízy Doolittlové – muž z nižších vrstev, zastávající filozofii *když mám peníz, proč jej neutratit*

- **vyprávěcí způsoby**

jednotlivé repliky: Líza, Higgins, paní Higginsová

scénické poznámky: (nemůže nabrat dech), (Nemůže dál), (Plukovník spěšně vstane; podají si ruce), (Usedne po jeho levici. Pickering se posadí.), (Eliza vytáhne z košíku ruční práci a začne šít, aniž si v nejmenším povšimne jeho výbuchu.)

- **typy promluv**

dialog (polylog) Lízy, profesora Higginse a paní Higginsové

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

zdvořilé fráze *Dobrý den, Jak se máte?, To jsem ráda, že vás zase vidím, Dnes ráno je opravdu chladno, vidíte?*

apoziopeze *Já se –*

řečnická otázka *Dnes ráno je opravdu chladno, vidíte?*

zhrubělé označení *máti, z ucouraného strašáka*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

hyperbola *Takovému pozvání žádná žena na světě neodolá.*

metafora *papouškuje po mně*

ironie *To se ti, Henry, opravdu povedlo.*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

konec 19. století, 1. polovina 20. století

George Bernard Shaw (26. 7. 1856, Dublin – 2. 11. 1950, Ayot St. Lawrence, Anglie)

- dramatik, prozaik, esejista
- nositel Nobelovy ceny za literaturu z r. 1925
- pocházel z chudé rodiny, otec byl obchodník s obilím
- od 15 let se musel živit sám, rodina mu neposkytla vzdělání
- pracoval jako úředník v realitní kanceláři
- Shawova matka se věnovala hudbě, opustila manžela a odjela vyučovat zpěv do Londýna
- Shaw odjel do Londýna za matkou, vzdělával se a psal do novin o hudbě
- velice si oblíbil norského dramatika Henrika Ibsena
- s přítelem založil tzv. Fabiánskou společnost a šířil teorii fabiánského socialismu (odmítání násilí, Marxovu myšlenku nastolit socialismus revolucí), jeho politické aktivity však byly celkově neúspěšné
- prosadil se jako výtvarný, hudební, literární a divadelní kritik
- ženatý, manželství bylo bezdětné

dílo:

- nejprve napsal 5 poměrně neúspěšných románů
- „našel se“ v tvorbě dramatu, zde uplatnil svoji ironii a schopnost kritiky
→ zakladatel moderního dramatu, nejvýznamnější anglický dramatik po W. Shakespearovi
- hry – sociálně kritické ze současnosti i minulosti, některé byly zakázány
- kritické, historické, komické
- témata dobová i historická
- celkem asi 70 her

Nezralost, Nespolečenský socialista, Člověk nikdy neví, Osudový muž

- **literární / obecně kulturní kontext**

anglická literatura mezi válkami

světové drama mezi válkami

anglická literatura mezi válkami:

John Galsworthy (1867–1933)

Sága rodu Forsytů – rodina z období viktoriánské Anglie

světové drama mezi válkami:

Jean Cocteau (1889–1963)

- Francouz, prozaik, dramatik, scenárista
- patří k francouzské avantgardě, používá prvky dadaismu, futurismu a surrealismu
- *Svatebčané na Eiffelovce* – jednoaktovka, uplatňuje se mluvené slovo, pantomima, tanec, hudba

Alfréd Jarry (1873–1907)

- francouzský prozaik a dramatik
- bohém, předchůdce absurdního dramatu
- *Král Ubu aneb Poláci* – drama, vznikl celý „ubuovský“ cyklus – černý humor, karikování omezenosti a hamižnosti otce Ubu

Bertold Brecht (1898–1956)

- německý dramatik, básník, režisér, prozaik, literární teoretik, publicista
- největší německý dramatik 20. století

- představitel avantgardy, ovlivněn marxismem a expresionismem
- antifašista – emigroval do Dánska, USA, žil v NDR
- tvůrce tzv. epického divadla – základním postupem je zcizení = divák je neustále ujišťován, že se nedívá na skutečný příběh, ale že vše je „jen“ divadlo
- *Třígrošová – Šestáková opera* – adaptace Žebrácké opery Johna Gaye (přelom 17. a 18. století)
- *Švejk za druhé světové války*

Federico García Lorca (1898–1936)

- španělský dramatik a básník, původem z Granady, ovlivněný avantgardou a andaluským folklorem
- za občanské války byl popraven
- tvůrce realistického a symbolistického divadla

Krvavá svatba – nevěsta opustila ženicha a odchází s mužem, kterého miluje

Dům Bernardy Albové (Alby) – tři sestry ve věku na vdávání žijí společně se svou chladnou matkou jako jeptišky

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí slohový postup

- **vysvětlení názvu díla:**

Pygmalion byl řecký sochař, který vytvořil nádhernou sochu, zamiloval se do ní a od bohyně Afrodité pro ni získal život a řeč.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Základním tématem je kontrast dvou vrstev – spodiny a honorace. Ty od sebe dělí mimo jiné jazyk, chování, myšlení... a také předsudky. Toto téma je aktuální stále.

- **pravděpodobný adresát:**

Všechny kruhy vrstev, ale především střední vrstvy společnosti.

- **určení smyslu díla:**

Poukázat na rozdíly mezi sociálními třídami (nižší, střední a aristokratické vrstvy).

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Autorovo nejúspěšnější drama, podle něj bylo natočeno několik filmů a muzikál My Fair Lady.

- **tematicky podobné dílo:**

Ovidius – *Proměny*, mýtus pygmalionský

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Muzikál My Fair Lady s Audrey Hepburn v hlavní roli se pevně drží předlohy, přibyly pouze písně. Muzikál je velice dobře zpracovaný.